

पूजा मॉडल स्कूल

अर्द्धवार्षिक परीक्षा (अभ्यास कार्य पत्रिका)

सत्र- 2026-27, विषय-संस्कृत, कक्षा-नवमी

पूर्णांक - 80

(खण्ड-क अपठितावबोधनम्) अंक -10

प्र०-1 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत :-

‘दहेजः’ इति शब्दः समाजस्य एकः कलङ्कः अस्ति। विवाहः जीवनस्य एकः बहुमूल्यः निधिः अस्ति। विवाहस्य जीवनेन सह अभिन्नः सम्बन्धः अस्ति। दहेजस्य अभिशापेन निर्धनानां कन्याः बहुकारणात् अविवाहिताः भवन्ति। इयं प्रथा अस्माकं देशे प्राचीनकाले प्रचलिता नासीत् किन्तु मध्यकाले असन्तुष्टो राजानः स्वकन्याभ्यः विवाहेषु अपारधनराशिं गृहसाधनानि च दातुं प्रारभन्त। अद्य तु इयं प्रथा अस्माकं समाजे दुष्प्रभावं विदधते। एकतः पिता स्वकन्यां महादानमिव वराय समर्पयति अपरतः रूपकाणि अपि दीयन्ते। किमर्थं कन्यायाः पित्रा वरपित्रे महाराशिः शुल्कं वा दीयते? इदं चिन्तनीयम्। अस्माभिः सर्वैः मिलित्वा सामूहिकरूपेण अस्य अभिशापस्य पूर्णरूपेण विरोधः कर्तव्यः।

क) एकपदेन उत्तरत -

1x4=4

- 1) जीवने विवाहस्य किं स्थानम् अस्ति?
- 2) पिता स्वकन्यां वराय कस्य समर्पयति?
- 3) ‘दहेजः’ समाजस्य किम् अस्ति?
- 4) दहेजप्रथा भारतं कदा प्रारभत?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत -

2x2=4

- 1) अद्यत्वे इयं प्रथा समाजे कथं विद्यते?
- 2) अस्माभिः सर्वैः मिलित्वा किं कर्तव्यम्?

ग) गद्यांशस्य उचितं शीर्षकम् लिखत -

2x1=2

प्र०-3 मञ्जूषायां दत्तपदैः अधोलिखितं संवादं पूरयन्तु।

1x5=5

मञ्जूषा -> (गच्छावः, आनेतुम्, आपणम्, गच्छसि, नाम।)

नेहा -> तव किम् नाम अस्ति?

निशिता -> मम _____ निशिता अस्ति। तव नाम?

नेहा -> मम नाम नेहा अस्ति। त्वम् कुत्र _____?

निशिता -> अहम् फलानि _____ आपणं गच्छामि।

नेहा -> अहमपि _____ गच्छामि।

निशिता -> आगच्छ, सह _____।

प्र०-4 मञ्जूषातः पदानि गृहीत्वा पत्रं पूरयत।

½x10=5

विषय -> स्वभगिन्याः विवाहे मित्रं प्रति निमन्त्रणपत्रम्

मञ्जूषा-> (आगमिष्यति, तेनास्तु, भगिन्याः, उपस्थितिः, कथनस्य, प्रियम्, समागत्य, भवान्, आशीर्वादस्य, तवागमनस्य)

छात्रावासतः

नवदिल्ली

तिथिः - _____

प्रियमित्र सौम्य!

सस्नेहं प्रणामाः।

अत्र कुशलं _____। परमपितुः असीमकृपया मम _____ शुभविवाहः आगामिमासस्य एकादशतिथौ सुनिश्चितः। अस्मिन्नवसरे _____ एकदिवसभ्यम् अवश्यमेव _____ इति मम विश्वासः। विवाहे तव _____ अनिवार्या वर्तते। त्वं मम _____ मित्रम् इति नास्ति _____ आवश्यकता। त्वं सपरिवारं _____ कृतार्थकरिष्यसि इदं मे निवेद्य दर्शने विरमामि। अस्तु _____ प्रतीक्षायाम्:-

तव अभिन्नं मित्रम्

मधुरः

प्र०-4(ख) मञ्जूषायां दत्तपदैः पञ्चवाक्येषु चित्रवर्णनं कुरुत 1x5=5

मञ्जूषा -> (दोलायाम्, मेलकस्य, आनन्दम्, फलविक्रेता, जनाः।)

(खण्ड-ग अनुप्रयुक्तव्याकरणं अंक- 25)

प्र०-5 सन्धि विच्छेदं कुरुत - 1x3=3

1) दमोऽस्तेयम् -

2) पुनरपि -

3) बहून्यपि -

प्र०-6 'वृध्' धातु रूपाणि लट् लकारे लिखत :- 1x3=3

प्र०-7 'मनस्' शब्दरूपाणि लिखत (प्रथमा, द्वितीया, तृतीया) 1x3=3

प्र०-8 प्रत्यय लिखत :- 1x4=4

1) खादित्वा 2) भवितुम् 3) गतः 4) दृष्ट्वा

प्र०-9 निम्नलिखितानां समस्त पदानां विग्रहं कृत्वा समासस्य नाम लिखत 1x6=6

समस्तपद - विग्रहः - समासनाम

1) यथाशक्ति

2) महर्षिः

3) त्रिलोकम्

4) त्रिभुवनम्

5) गोष्ठम्

6) नीलकण्ठः

प्र०-10 निम्नलिखितान् संख्याशब्दान् संस्कृतेन लिखत 1x6=6

1) 29 2) 37 3) 48 4) 69 5) 77 6) 88

(खण्ड-घ पठितावबोधनम् अंक-30)

प्र०-11 शब्दार्थं लिखत

1x5=5

1) तन्त्रांशः - 2) दन्तौरः - 3) मीतिकरा - 4) परीक्षणम् - 5) धूर्तोऽहम् -

प्र०-12 श्लोकार्थं लिखत :-

1x5=5

आहारात् सर्वभूतानि सम्भवन्ति महीपते।

आहारेण विवर्धन्ते तेन जीवन्ति जन्तवः॥

प्र०-13 पूर्णवाक्येन उत्तरत लिखत :-

1x5=5

1) लोकः कस्य आचरणम् अनुकरोति?

2) कीदृशी वाणी वक्तव्या?

3) लक्ष्मीः कम् उपैति?

4) सिक्ताः कलाः कस्मात् स्थितयन्ति?

5) सम्पदः कं वृणात्?

प्र०-14 प्रश्न निर्माणं कुरुत :-

1x5=5

1) (नीचैः) विन्ध्यभयेन कार्यं न प्रारभ्यते।

2) (वस्त्रपूतं) जलं पिबेत्।

3) लक्ष्मीः (पुरुषसिंहम्) उपैति।

4) (सन्तः) परीक्ष्य अन्यतरद् भजन्ते।

5) (क्रिया) सहसा न विदधीत।

प्र०-15 अधोलिखितेषु श्लोकांशेषु रिक्तस्थानानि पूरयत -

1x5=5

1) _____ परमपदं पदम्।

2) सन्तः _____ अन्यतरद् भजन्ते।

3) दैवं निहत्य कुरु _____ आत्मशक्त्या।

4) यं यं _____ कुर्वते।

5) धीविद्या सत्यमकीर्त्यो _____ धर्मलक्षणम्।

प्र०-16 मेलनं कुरुत -

1x5=5

श्लोकांशः

स्रोतो ग्रन्थः

1) पुराणमित्येव न साधु सर्वम्

मनुस्मृतिः

2) प्रारभ्य चोत्तमजना न परित्यजन्ति

पञ्चतन्त्रम्

3) यद्यदाचरति श्रेष्ठः

नीतिशतकम्

4) धृतिः क्षमा दमोऽस्तेयम्

मालविकाग्निमित्रम्

5) उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः

श्रीमद्भगवद्गीता
